

DRIE MEMBRACIDEN UIT SURINAME

DOOR

wijlen H. J. SCHELLER.

Het is aan al de leden onzer Vereeniging bekend dat de familie van wijlen ons medelid J. Sepp na den verkoop der fondsartikelen en boeken van zijnen boekhandel, de bijzondere beleefdheid gehad heeft al de nog onder haar berustende teekeningen, die tot model hadden gediend der entomologische werken door de firma uitgegeven, aan onze Vereeniging ten geschenke te geven. Bij die, welke de oorspronkelijke teekeningen uitmaakten voor de platen van het werk over de Surinaamsche vlinders, sedert 1848 in drie deelen uitgegeven, werden nog 15 andere teekeningen van dezelfde hand aangetroffen, voorstellende de metamorphen van Hemiptera en Coleoptera. De waarnemer en teekenaar is dezelfde als die van de gedaantewisselingen der vlinders, namelijk H. J. Scheller, een' man van wien wij niets anders weten dan dat hij van 1785 tot 1791 al de teekeningen vervaardigd en waarnemingen opgeteekend heeft op last van den gouverneur der kolonie J. G. Wichers.

De teekeningen zijn werkelijk goed uitgevoerd en getuigen voor de geoefendheid van oog en hand en de kunstliefde van den teekenaar. Jammer is het dat hij sommige figuren niet vergroot heeft voorgesteld, want zij zijn eenigermate onduidelijk geworden, door dien zij niets meer dan de natuurlijke grootte voorstellen. De daarbij gevoegde tekst is zeer kort, al te kort durf ik wel zeggen en geeft dus geene beschrijving van de gedaante der dieren in hunne opvolgende toestanden. Desniettemin

komen mij de teekeningen en korte mededeelingen van den auteur belangrijk genoeg voor, en wel voornamelijk omdat, zoo ik mij niet geheel vergis, van al deze insecten de larventoestand nog onbekend is. Wij geven derhalve hier drie der teekeningen in plaat, nemen de beschrijvingen van Scheller over en voegen er nog een paar regels naar aanleiding der teekening of van het volkomen insect bij. Mogt onze mededeeling van Scheller's arbeid de goedkeuring der leden onzer Vereeniging wegdragen, zoo zullen wij ook de overige teekeningen het licht doen zien.

1. *Membracis foliata* L.

(Zie Plaat 8.)

De korte tekst van Scheller luidt:

«Cicaad. — Deze den 8 Januarij aan een regtopstaand boomgewas gevonden; ze houden zich bij duizenden dicht bij elkander, gaan langzaam en blijven meest altoos op een plaats zitten. Ze zijn wit bepoeijert en volwassen zijnde laat de poeijer zich afvagen.

a. Nog jonge rupsjes. *b.* Een volwassene. *c.* Het vel daar het vliegende insect is uitgekroopen. *d.* Het insect.

's Morgens om 7 en 8 uur komen ze uit, gansch wit en worden vervolgens geel en zwart geteekend en in 2 a 3 dagen hard en stijf, springen en vliegen aanstonds weg, als men haar nadert».

Uit de teekening blijkt dat de larven zeer licht geel zien met zwarte oogjes, dat hun kop klein en nedergedrukt en hun borststuk op den rug zeer bol is. Het achterlijf bestaat uit zeven ringen, waarvan de laatste klein en kegelvormig; behalve dit laatste zijn al de ringen op het midden van den rug bezet met een paar vrij lange rosse (bij de nymf zwarte) eenigzins naar voren gekromde borstelharen. De vleugelschubben van de nymfen schijnen ook bij de larven aanwezig, 't geen in strijd is met de regelmatige ontwikkeling; schier zouden wij aan eene vergissing van den teekenaar denken, indien niet de overige teekeningen van Membraciden ongeveer hetzelfde te zien gaven; wij moeten

het er nu voor houden dat het borststuk bij de larven zijdelingsche uitsteeksels bezit, waaronder bij de nimf de vleugelscheeden zullen aanwezig zijn. Merkwaardig is het overigens, dat aan de nymf de bijzonder groote ontwikkeling van den prothorax nog niet te bespeuren is.

Zie hier de beschrijving van het volkomen insect, opgemaakt naar voorwerpen van 's Rijks Museum:

Lengte 14 mm., hoogte 10. — Kop driehoekig, verticaal, plat van voren, een weinig toegerond aan de zijden en dus schildvormig, boven aan in de hoeken de oogen, die rond zijn en wat uitpuilen. Sprieten, voor de oogen onder den rand van het hoofd verborgen, bestaan uit twee kleine leedjes en een' eindborstel. Prothorax verbazend groot, kamvormig, van boven dun als een blad papier, hoofd en ligchaam geheel bedekkend, voor den kop uitstekend en van achteren zoo lang als de dekschilden, vaal zwart; het gedeelte dat voor den kop uitsteekt en dat hetwelk zich boven de vleugels verheft, behalve eene groote driehoekige vlek op het laatste, geel. Bovenvleugels lederachtig, zwart met vier langsaderen en eenige dwarsadertjes; ondervleugels wit met 5 bruine langsaderen en 5 dwarsadertjes. Het achterlijf zeer kort, vuil bruin, bij de wijfjes met een korten eijerlegger. Pooten zwart; de vier voorscheenen zijn verbreed, zeer lang ovaal, met gezoomde scherpe buitenranden, die behaard zijn; de twee achterscheenen zijn mede verbreed, doch wat langer van gedaante, aan de kanten doornig getand en eenigzins uitgehold in het midden.

2. *Membracis lunata* F.

(Zie Plaat 9.)

Scheller schrijft daarbij:

«Springers, een soort van schaarslijpers¹. Deze rupsjes hebben zes voeten en achter een staartje en gedoornd. Heb ze den 16 Januarij aan een takje van de groote ronde bos-suursakboom

¹ Aldus worden de ware Cicaden in Suriname genoemd, natuurlijk wegens haar vervelende muziek.

gevonden, bij de 20 stuks rupsies zitten aan de steel of takje dicht bij elkander; den 17 en 18 dito zijn verscheiden 's nachts uitgekomen; wanneer ze uitkruypen, dan groeijen.

Se zijn wit en week en worden in een uur hart, gelijk aan de torren of alle kevers.

a is het rupsie *b* volwassen *c* het hulsel daar het springertie *d* uitgekropen is, sittende *e* vliegende».

In den larventoestand schijnt het insect geel gekleurd met zwarte vlekjes op den thorax en zwarte langsstreepjes op het abdomen; de pootjes schijnen bruin met zwarte streepjes op de scheenen en met zwarte tarsen. Op den rug van den thorax ziet men korte haartjes en op den rug van het abdomen vrij lange borstelharen. Volgens de teekening verschillen de nymfen in kleur, daar zij wit zijn; misschien is dit evenwel aan het witte exsudaat, het poeder, toe te schrijven. De volzin van Scheller «wanneer zij uitkruipen, dan groeijen» zal wel moeten aangevuld worden of met «hunne vleugels» of met «de kappen, die zij ophebben, dat is de prothorax». Overigens komt het mij voor dat de figuren *b* en *c* wat te klein zijn in verhouding tot *d* en *e*.

Zie hier de beschrijving der imagines, naar voorwerpen van 's Rijks Museum.

De kop is in gedaante gelijk aan dien van *M. foliata* L., met dit geringe verschil dat de zijrand in het midden ingekeept is. Ook de oogen, sprieten en pooten zijn volkomen gelijk aan die van de vorige soort. De prothorax heeft denzelfden helmkap-vorm en is even scherp aan den bovenrand, alleen is hij aan de achterzijde korter en strekt zich niet tot aan het eind der bovenvleugels uit, terwijl de teekening en kleur zeer verschilt. Aan wederzijde namelijk ziet men op de platte, zwarte vlakke drie witte vlekken, waarvan de voorste, die voor den kop geheel aan den rand begint, in de gedaante van eene ietwat gebogen streep schuin naar boven gaat en niet zeer ver van den bovenrand puntig uitloopt. De tweede vlek is driehoekig op de breedste plek breeder dan de vorige; haar basis staat loodregt op de lengte-as van het ligchaam; de derde

vlek is mytervormig en staat met hare basis op den onderrand van het over den rug uitstekende gedeelte van den prothorax. De bovenvleugels zijn zeer donker roetbruin, de ondervleugels vuilwit met bruine aderen. Lengte 8 mm., hoogte 7.

5. *Membracis* n. sp.?

(Zie Plaat 10.)

Scheller's bijschrift luidt aldus:

«Cicaad en rups. — 15 Februarij vond ik verscheiden dezer rupsies. *a.* Volwassen. *b.* Door enkele mierties bewaakt wordende. *c.* Is het hulsel daar uit den 15^{den} het vliegende cicade kwam. Bij het uitkomen zijn ze wit en bekomen haar kleur, in 2 a 5 uren, en in 2 a 5 dage haare stevigheid. Ik vond veel deser rupsies aan dit bosgewas.

d is het sittend en vliegend insect; ze zijn zeer gauw in het springen en wegvliegen.»

Larven en nymfen schijnen geheel beenkleurig behalve de pooten, die zwart zijn; ook bij dezen is niets te bespeuren van den ontzettend sterk naar boven uitstekenden rug van den prothorax. Ook bij deze soort is de rug van het abdomen met vrij lange, bij paren ingeplante borstelharen voorzien. Waarschijnlijk laten deze larven en nymfen uit den anus zoete druppels van het plantensap vallen, gelijk zulks bij ons met verscheiden soorten van bladluizen het geval is; de mieren zijn op dergelijke zoete vochten zeer belust.

Deze soort behoort tot de groep van *Fulica* L., *Lanceolata* en *Albidorsa*¹ Fairm. Vooral met de laatste heeft zij groote overeenkomst, doch zij is eene andere soort, waarvan ik geene beschrijving vinden kan. Zij ontbreekt ook op 's Rijks Museum voor natuurlijke Historie.

¹ Vergelijk de Monographie van Fairmaire in de *Annales de la Société entomologique de France*, 2e Série, Tome IV. pl. 4.